

Janusz Królikowski

"Nuns. A History of Convent Life, 1450-1700", Silvia Evangelisti, Oxford 2007 : [recenzja]

Hereditas Monasteriorum 2, 399-400

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

in 1747, taken away to St. Petersburg in 1794). From the scope of "Hereditas Monasteriorum" readers interests one can find here: B. Dygdała, *Działalność administracyjna i duszpasterska biskupa Andrzeja Stanisława Załuskiego w diecezji chełmińskiej (1739-1746)* [The administrative and pastoral activity of bishop Andrzej Stanisław Załuski in the diocese of Chełmno (1739-1746)]; K. Guttmejer, *Marcin Załuski – promotor nowatorskiego nurtu w sakralnej architekturze polskiej około 1740 roku* [Marcin Załuski – the promoter of innovative trend in Polish sacral architecture ca. 1740]; L. Grzebień, *Kontakty braci Załuskich z Jezuitami* [The relations of Załuski brothers with Jesuits]; S. Roszak, *Korespondencja braci Załuskich – świadectwo erudycji kręgu respublica litteraria w Rzeczypospolitej XVIII wieku* [The correspondence of Załuski brothers – the certificate of erudition of respublica litteraria community in the Commonwealth in 18th century] (discussion of the correspondence counting more than 8,5 thousand letters).

In addition, one can find here: J. Dygdała, *Postawa polityczna Załuskich w dobie bezkrólewia i podwójnej elekcji z lat 1733–1736* [Załuski political attitude in the times of interregnum and double election from 1733-1736]; Z. Zielińska, *Kanclerz Andrzej Stanisław Załuski wobec Rosji w latach 1734-1744* [Chancellor Andrzej Stanisław Załuski towards Russia in 1734-1744]; W. Kriegseisen, *Andrzej Stanisław i Józef Andrzej Załuscy a innowiercy i „sprawa dysydencka”* [Andrzej Stanisław and Józef Andrzej Załuski and the dissenters and "the cause of dissident"]; K. Stasiewicz, *Rola środowiska Załuskich w kreowaniu Družbackiej – pisarki* [The role of Załuski environment in shaping the writer Družbacka]; I. Imańska, *Sprawy książki w listach do Józefa Andrzeja Załuskiego od jego korespondentów z Prus Królewskich* [The issues of book in the letters to Józef Andrzej Załuski of his correspondents from Royal Prussia]; S. Grodziski, *Józef Andrzej Załuski, Stanisław Konarski i „Volumina Legum”* [Józef Andrzej Załuski, Stanisław Konarski and "Volumina Legum"]; P. Buchwald-Pelcowa, *Inicjatywy wydawnicze Załuskich* [Załuski publishing initiatives]. The book is complemented by the index of names and genealogical table *Załuscy w pierwszej połowie XVIII wieku* [Załuscy in the first half of 18th century] (J. Dygdała).

Marek DERWICH
Institute of History
University of Wrocław

Silvia EVANGELISTI, *Nuns. A History of Convent Life, 1450-1700*, Oxford: Oxford University Press, 2007, ss. 301, il. Także: Paperback, Oxford: Oxford University Press, 2008, oraz tłumaczenie włoskie: *Storia delle monache 1450-1700* (Biblioteca storica), Bologna: Il Mulino, 2010, ss. 292

Silvia Evangelisti jest profesorem historii nowożytnej na University of East Anglia w Norwich. Ostatnie lata w jej pracy badawczej zaowocowały kilkoma poważnymi studiami dotyczącymi dziejów między XVI a XVIII w., zwłaszcza życia społecznego i codziennego, a także dziejów dziecka. Do tego nurtu badawczego należy jej książka o życiu zakonnicy w latach 1450–1700. Dodajmy – mniszek włoskich, odniesienia do innych krajów Europy zachodniej są bowiem rzadkie, brak ich zaś do innych części kontynentu.

Autorka omawia kilka zasadniczych aspektów żeńskiego życia zakonnego. Pisząc o motywach wstąpienia do klasztoru, mocno podkreśla uwarunkowania rodzinne i społeczne, lecz nie docenia innych czynników, takich jak powołanie czy miejsce mniszek w ówczesnym Kościele i w społeczeństwie. Zabrakło tu uwzględnienia tego, co możemy nazwać teologią powołania

zakonnego, którego świadomość w omawianym okresie była bardzo duża, można odnieść wrażenie, iż do klasztoru wstępowano tylko w wyniku umowy rodzinno-społecznej. Następnie autorka omawia klauzurę i jej wpływ na życie w klasztorze, chociaż pomija jej wymiar duchowy, zatrzymując się na wymiarze prawnym. W kolejnych trzech rozdziałach zajmuje się znaczeniem w życiu mniszek piśmiennictwa, teatru i muzyki oraz sztuk wizualnych. Pokazuje w nich życie w klasztorach żeńskich jako otwarte na twórczość i wszechstronny rozwój osobowy i humanistyczny. *De facto* pokazuje ścisłe relacje między życiem klasztornym a życiem zewnętrznym, przecząc postawionej wcześniej tezie, że klauzura radykalnie oddzielała mniszki od tego, co działo się w świecie.

Rozdział szósty pokazuje zjawisko bardzo mało dotąd znane, zasługujące na lepsze zbadanie, a mianowicie udziału mniszek w misjach w Nowym Świecie. Dowodzi, że zapał misyjny, który został rozbudzony w tamtym czasie w Europie, udzielił się także licznym zakonnicom i zaowocował licznymi fundacjami, a w konsekwencji miejscowymi powołaniami, wzbogacając życie zakonne w Kościele nowymi doświadczeniami.

Ostatni rozdział został poświęcony „wspólnotom otwartym”, tzn. zakonnicom, które zaczęły angażować się w sprawy społeczne, wychowawcze i nauczycielskie (urszulanki, „jezuitki” – „damy angielskie”) oraz charytatywne (wizytki, „córki miłości”). Autorka stara się wskazać przyczyny pojawienia się tych nowych form życia zakonnego.

Można mieć pretensje, że niektóre aspekty życia zakonnego, np. dotyczące pobożności i duchowości, nie zostały podjęte. Nie ma jednak wątpliwości, że jest to monografia wartościowa, oparta na włoskich źródłach archiwalnych oraz bogatej literaturze przedmiotu.

ks. Janusz KRÓLIKOWSKI
Wydział Teologiczny
Sekcja w Tarnowie
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

„Examina novitiorum” (Egzaminy nowicjuszków) jezuitów z Braniewa z lat 1569–1574 [“Examina Novitiorum” (Jesuits Entrance Examinations) taken in Braniewo between 1569-1574], intr. and ed. Justyna ŁUKASZEWSKA-HABERKOWA (Studia i Materiały do Dziejów Jezuitów Polskich, 21), Kraków: Akademia Ignatianum-Wydawnictwo WAM, 2012, pp. 240, summary

The edition is based on a unique manuscript preserved in the Universitetsbibliotek in Uppsala (BUup H 167). The manuscript consists of chronologically arranged records of interviews held by 12 examiners with 124 candidates for novices to the college in Braniewo, the oldest one in Poland (founded in 1564, with novitiate open since 1569). 116 interviews were carried out in Braniewo, the remaining ones on Boszewo (1), Poznań (4), Pułtusk (2), and Vilnius (1). We are thus offered the presentation of the first generation of Polish Jesuits. Every edition of the record of an interview in Latin is preceded by a brief note on the candidate. The use of the publication is facilitated by two indices: index of the surnames of examiners and examinees,